

Dato: 03.03.2014

Finansdepartementet
Postboks 8019 Dep
0030 Oslo

Høringsuttalelse – uførepensjon i private tjenestepensjoner

Vi viser til Finansdepartementets høringsbrev av 5. desember 2013.

Den Norske Aktuarforening (nedenfor kalt Aktuarforeningen) er primært opptatt av forsikringsmessige forhold knyttet til forslaget til ny uføreordning i privat tjenestepensjon, men gir nedenfor også kommentarer til øvrige forhold i forslaget.

Bakgrunn for regelverkstilpasningen

De nye reglene i folketrygdloven representerer en helt ny ordning for uføretrygd som innebærer en betydelig endring i forhold til dagens uførepensjonsordning. Uførepensjon er gjort helt uavhengig av retten til alderspensjon og har som fokus at den skal erstatte arbeidsinntekt for de som blir uføre. Et sentralt prinsipp er at reglene skal bygge opp under arbeidslinjen, noe som innebærer at det skal stimuleres til reaktivering og utnyttelse av restarbeidsevne i størst mulig grad.

Siden dagens regler om uførepensjon knyttet til tjenestepensjonsordninger i foretakspensjonsloven er utformet som en påbygning av uføresystemet i gjeldende folketrygdlov, er det behov for å utarbeide et helt nytt regelverk for uførepensjon i tjenestepensjonsordninger som er tilpasset ny uføretrygd i folketrygden.

Lovutkastet har mange likehetstrekk med ny uføretrygd. Privat tjenestepensjon avviker fra trygdesystemet på en del prinsipielle områder. Dette gjelder bl.a. informasjonstilgang, avtaleforhold, premiefastsettelse og krav til forsikringstekniske avsetninger. Dette tilsier at det på en del områder ikke lar seg gjøre å legge til grunn bestemmelser i ny uføretrygd, når man skal utforme nye bestemmelser for uførepensjon i privat tjenestepensjon.

Private tjenestepensjonsordninger må fortsatt være nettopensjon

Det legges opp til en løsning der man på uføretidspunktet skal gjøre fradrag for fripoliser fra tidligere arbeidsforhold, samt oppsatte rettigheter fra en offentlig tjenestepensjonsordning. Et slikt fradrag gjøres i den utstrekning ytelsene fra uføretrygden, uførepensjon fra tjenestepensjon og fripolisene til sammen vil gi en kompensasjonsgrad i forhold til inntekt

som er høyere enn den maksimale kompensasjonsgraden som fremkommer i lovutkastets § 9-8.

Det er uklart om man her mener at det er faktisk ytelse fra uføretrygden som skal legges til grunn. Det typiske ved nettoppensjon er at man ikke tar hensyn til faktisk ytelse fra folketrygden. *Aktuarforeningen antar at så heller ikke skal være tilfelle for ny uførepensjon, men ber om at dette tydeliggjøres.*

En pensjonsordning der man åpner for at det skal kunne gjøres fradrag for fripoliser fra tidligere arbeidsforhold, samt oppsatte rettigheter fra offentlig tjenstepensjon på uføretidspunktet, vil kunne gi en helt annen ytelse enn hva det er betalt premie for og som fremkommer av pensjonsplanen og den enkeltes forsikringsbevis. Konsekvensen er at utbetalingen fra uførepensjonen kan falle bort ved samtidig utbetaling av fripoliser og oppsatte rettigheter.

I den grad det er uoverensstemmelse mellom forsikret beløp og det beløpet som faktisk kommer til utbetaling, og denne uoverensstemmelsen skyldes forhold som ikke kan premiefastsettes, er dette en løsning som er typisk for bruttopensjon i offentlig tjenstepensjon. For nettoppensjon synes den eneste farbare løsningen å være at man ikke gjør noen reversering av forsikret beløp, med mindre dette avhenger av uføregrad eller inntektsavkortning. *Aktuarforeningen antar at det ikke er lovgivers intensjon å innføre mekanismer man i dag har i bruttoordninger. Det bes om at dette tydeliggjøres.*

Det er uklart hvordan man skal behandle den uførepensjon som er under utbetaling, hvis fripoliser fra tidligere arbeidsforhold og oppsatte rettigheter fra offentlig tjenstepensjon endres som følge av regulering av disse dekningene. Dette er endringer som enten kan gi høyere eller lavere pensjon fra tjenstepensjonsordningen, og vil gi henholdsvis engangspremie eller frigjøring av premiereserve.

Aktuarforeningen ser det som hensiktsmessig at man ikke tar hensyn til senere endringer i fripolise og oppsatte rettigheter under utbetaling. Da fastholder man utgangspunktet om at det er en nettoppensjon.

Barnetillegget etter lovutkastet og foretakspensjon er utformet ulikt. Vi antar at det ikke skal skje noen avkortning av nytt barnetillegg mot opptjent barnetillegg i fripoliser fra tidligere arbeidsforhold og mot oppsatte rettigheter fra offentlige pensjonsordninger.

I henhold til lovutkastets § 9-15 skal uførepensjon som utbetales fra offentlig tjenstepensjon gi grunnlag for fradrag for overskytende uførepensjon. Fram til nå har det vært et tydelig skille mellom pensjon fra privat og offentlig tjenstepensjon. Dette fordi offentlig tjenstepensjon er bruttoordninger, mens de private pensjonsordninger er nettoordninger. I Ot prp. Nr. 47 (1998-99), s. 98, har departementet en utførlig omtale av hvorfor offentlige og private pensjoner skal holdes adskilt.

Selv om de offentlige pensjonsordninger legges om til nettoordninger, vil oppsatte rettigheter fortsatt ha en årlig regulering som i de aller fleste tilfeller vil avvike fra det som normalt er avtalt i private pensjonsordninger, samt at slik oppsatte rettigheter vil være gjenstand for inntektsavkortning. Således vil regelverket for offentlige pensjonsordninger avvike på vesentlige punkter fra lovutkastet for private pensjonsordninger. *Med dette som bakgrunn mener Aktuarforeningen at man ikke kan, og ikke bør, kunne ta hensyn til oppsatte rettigheter fra offentlige pensjoner ved utbetaling av uførepensjon fra private pensjonsordninger.*

Samlet sett ber Aktuarforeningen om at lovgiver tydeliggjør at ny uførepensjon er en nettoppensjon og at det ikke er lovgivers intensjon å innføre mekanismer i den nye uførepensjonen som langt på vei gjør den til en bruttoppensjon.

Premiefastsettelse og forsikringstekniske beregninger

Ved premieberegning for overtatt uførerisiko må det antas at man tar i betraktning forventet omfang av fradrag i løpende uførepensjon. Banklovkommisjonen viser her til at både forventet inntektsfradrag, avkortning av uførepensjon ved nedsettelse av uføregrad og avkortning av uføreytelsen dersom medlemmer ved uførhet også vil motta uførepensjon fra fripoliser eller annen opptjent uførepensjon i privat eller offentlig tjenstepensjon.

I henhold til lovutkastet § 9-10 3. ledd skal inntektsfradraget i sin helhet overføres til foretakets premiefond. Inntektsfradraget vil derfor isolert sett, ikke få betydning for fastsettelse av risikopremie for uførepensjon. Hvordan det nye regelverket med inntektsfradrag og restinntektsevne vil påvirke pensjonsinnretningens mulighet til å endre uføregrad etter lovutkastets § 9-6 vil derimot ha betydning ved fastsettelse av premie. Inntektsfradraget vil derfor indirekte påvirke premieberegningen.

En endring av uføregraden vil som i dagens system påvirke fastsettelsen av premie. Muligheten for endring av uføregrad av pensjonsinnretningen utover den uføregraden som er fastsatt i trygden vil derfor være sentral ved fastsettelse av premie. Som Banklovkommisjonen skriver, forventes det at innføringen av inntektsfradraget antas å redusere antallet tilfeller hvor det kan oppstå behov for å endre uføregrad. Konsekvensen av dette vil være at pensjonsinnretningene vil operere med en lavere sannsynlighet for reaktivering som vil gi en høyere premie for uførepensjon.

En hovedregel i forsikringsvirksomhetsloven § 9-3 femte ledd bokstav a, er at beregnede premier skal stå i et rimelig forhold til den risiko som overtas og de tjenester som ytes. Pensjonsinnretningen har overtatt risikoen for at ett eller flere medlemmer av pensjonsordningen blir uføre i løpet av premieåret, og for at uførhet vil utløse plikt til utbetaling av uførepensjon til de forsikrede. Ved anvendelsen av dette regelverket i forhold til premieberegningen, vil størrelsen på uføreytelsen være av vesentlig betydning. Særlig gjelder dette når man skal fastsette omfanget av pensjonsinnretningens mulige ansvar i kollektiv uføreforsikring.

En vesentlig endring i forhold til dagens uførepensjon, slik den fremkommer i foretakspensjon, er at man skal ta hensyn til fripoliser fra tidligere arbeidsforhold og oppsatte rettigheter fra offentlige pensjonsordninger, på uføretidspunktet.

Banklovkommisjonen viser til at pensjonsinnretningene ved premieberegningen for uførerisiko

"... må antas generelt å ta i betraktning forventet omfang av ulike fradrag i løpende uførepensjon. Inntektsfradrag i uførepensjon i henhold til lovutkastet § 9-10 tredje ledd, står her i en særstilling."

Det legges opp til at det etter særlige regler skal kunne skje avkortning av uføreytelsen fra pensjonsordningen dersom medlemmer ved uførhet også vil motta uførepensjon fra fripolise eller annen tidligere opptjening av uførepensjon i privat eller offentlig pensjonsordning, og at dette vil kunne ha betydning for premieberegningen. Reduksjonen i uførepensjonen, som

slike avkortningsregler vil kunne medføre, vil ved premieberegningen kunne inngå som et element i pensjonsinnretningens vurdering av samlet uførerisiko.

Løsningen slik den fremstår, har mange likhetstrekk med bruttopensjon fra offentlige pensjonsordninger, fordi fripoliser og oppsatte rettigheter fra tidligere arbeidsforhold, skal tas hensyn til på uføretidspunktet.

Justeringen av uførepensjonen på uføretidspunktet, vil kunne gi til dels større avvik fra den uførepensjon som medlemmene er sikret gjennom pensjonsplanens regelverk, som det er betalt premie for, og den uførepensjon som faktisk kommer til utbetaling. Omfanget av det ansvar som pensjonsinnretningen har overtatt er da et helt annet enn det som er lagt til grunn i premieberegningen. Pensjonsinnretningen har ikke rett til ytterligere premieinnbetaling som følge av at forsikringstilfellet inntreffer. Avvik mellom antatt fripolise fra tidligere arbeidsforhold, som ligger til grunn i premieberegningen, og faktisk fripolise fra tidligere arbeidsforhold på uføretidspunktet, skal da, slik vi oppfatter Banklovkommisjonen, inngå som en del av risikoresultatet. Aktuarforeningen kan ikke se at denne typen avvik kan være en del av den risiko som pensjonsinnretningen kan overta.

Det er et spørsmål om i hvilken grad man kan legge til grunn at premien står i et rimelig forhold til den risiko som skal overtas, slik lovutkastet foreligger. I offentlig pensjonsordninger er dette løst ved at det kreves en særskilt engangspremie for ikke-forsikringsbare størrelser. Slik Aktuarforeningen ser det, vil en slik løsning være korrekt i henhold til hva som kan premiefastsettes. Siden det er foretaket som må innbetale engangspremien, vil det i motsatte tilfeller føres midler til premiefondet.

I den løsningen som foreslås for uførepensjon i private pensjonsordninger er det likhetstrekk mellom fastsettelsen av pensjon i dagens offentlige pensjonsordninger og forslag til den uførepensjon som skal utbetales fra privat pensjonsordning. Typisk for begge pensjonsordninger er at ytelsen ikke er endelig kjent før på tidspunktet når risiko inntreffer, fordi det skal tas hensyn til opplysninger på dette tidspunktet som er av betydning for ytelsens størrelse, men som ikke lar seg premiefastsette på forhånd ut fra forsikringstekniske beregninger.

Avvik fra pensjonsplanens forsikrede beløp og som skyldes forskjeller i den/de fripoliser som er tatt hensyn til i premieberegningen og den/de fripoliser som viser seg å komme til fradrag på uføretidspunktet, lar seg ikke premiesette på forhånd ut fra forsikringstekniske beregninger. Det er nærliggende å trekke en parallell til forskjellen mellom faktisk og beregnet folketrygd i kommunale/offentlige pensjonsordninger. Banklovkommisjonen har tidligere drøftet denne typen problemstillinger, se Ot prp nr 11 (2003-2004):

"Det er således nødvendig å bygge på et skille mellom ytelser som lar seg premiesette på forhånd ut fra forsikringstekniske beregninger, og ulike ytelser som ikke kan premiesettes på denne måten før vilkårene for pensjonsrettighetene er oppfylt, ...".

Hvis lovutkastet er slik å forstå at avvik mellom antatt fripolise fra tidligere arbeidsforhold, samt oppsatte rettigheter fra offentlig tjenstepensjon i premieberegningen og faktisk fripolise og oppsatte rettigheter fra offentlig tjenstepensjon på uføretidspunktet, er en del av pensjonsinnretningens uførerisiko, er det trolig få, om ingen, som vil tilby en løsning der man legger opp til særlige regler for avkortning av uføreytelsen, i premieberegningen. Det er rimelig å legge til grunn at pensjonsinnretningene kun vil legge til grunn de faktiske opplysningene om fripoliser fra tidligere arbeidsforhold, som finnes i eget selskap. Informasjon om andre fripoliser eller oppsatte rettigheter fra offentlige pensjonsordninger vil

komme til fradrag på uføretidspunktet, men dette vil kun føre til en lavere utbetaling enn den det er betalt premie for.

Slik løsningen fremstår, vil en person som blir ufør måtte påregne at samlet uførepensjonen etter "samordning" vil ha utbetaling fra flere forskjellige pensjonsinnretninger. Det er da viktig at oppgjøret hos de forskjellige pensjonsinnretningene er samkjørt, ellers vil den uføre oppleve at samlet uførepensjon ikke utbetales på samme tidspunkt. For å bøte på denne utfordringen er det nærliggende å se for seg en løsning etter tilsvarende opplegg som dagens Overføringsavtale. Som allerede påpekt har forslaget til løsning allerede mange likhetstrekk dagens bruttoordning i offentlige pensjoner.

Når det skal tas hensyn til fripoliser fra tidligere arbeidsforhold og oppsatte rettigheter fra offentlige pensjonsordninger, vil det kreve tilgang til nødvendige opplysninger fra de forskjellige leverandørene. Dette inkluderer Statens Pensjonskasse, private pensjonskasser og kommunale pensjonskasser. Et opplegg for å tilgjengeliggjøre denne typen opplysninger finnes ikke i dag. Norsk Pensjon er det nærmeste, men her har man kun registrert alderspensjon i privat sektor. Det må gjøres en betydelig utvidelse for å få dette på plass, noe man neppe greier før 1.1.2015.

Aktuarforeningen har ingen innsigelser til at man legger opp til at det etter særlige regler skal kunne skje avkortning av uføreytelsen fra pensjonsordningen dersom medlemmer ved uførhet også vil motta uførepensjon fra fripolise eller annen tidligere opptjening av uførepensjon i privat eller offentlig pensjonsordning, når dette er tatt hensyn til i premieberegningen. Men Aktuarforeningen er av den oppfatning at det ikke må skje noen etterregning mot faktiske fripoliser og oppsatte rettigheter på uføretidspunktet eller senere når uførepensjonen er under utbetaling, da dette vil kunne endre omfanget av det ansvar som pensjonsinnretningen har påtatt seg, og som det er betalt premie for. Et slikt syn bygger også opp under en uføreytelse som en nettoppensjon, samtidig som det forenkler administrasjonen av pensjonsordningen betydelig.

Aktuarforeningen antar at det ikke er lovgivers intensjon å etablere en uførepensjon i privat tjenstepensjon som i stor grad har svært mange likhetstrekk med dagens bruttoordning i offentlig tjenstepensjon, og som på mange punkter vil være en bruttoordning, og særlig ikke når man foreslår å legge om uførepensjonen i offentlig tjenstepensjon til en nettoordning.

Forhold som i offentlig sektor er hjemlet i samordningsloven

Utveksling av opplysninger mellom pensjons og trygdeordninger er i offentlig sektor regulert i samordningsloven. For privat sektor trengs tilsvarende hjemmel for utveksling av slike opplysninger for å kunne fastsette forsikret beløp på en mest mulig korrekt måte.

Utmelding

Krav om fortsettelsesforsikring er ikke regulert i lovutkastet dersom det ikke er tilknyttet en rett til opptjent pensjon ved fratreden. Det vil virke kompliserende at det er satt en ulik minstegrense for rett til opptjent pensjon for uførepensjon enn det er for alderspensjon. Det er uklart i hvilken utstrekning det skal være mulig å melde medlem som er delvis ufør ut av pensjonsordningen dersom medlemmet bytter arbeidsgiver for den friske delen av arbeidsevnen.

Beregningsforutsetninger

Aktuarforeningen støtter Banklovkommisjonen når den ikke vil foreslå at det stilles krav som innebærer at forskjellen mellom kvinner og menn når det gjelder uførhyppighet, ikke skal kunne benyttes av pensjonsinnretningene som en faktor ved beregningen av overtatt uførerisiko.

Aktuarforeningen er enig med Banklovkommisjonen i at det bør gis en adgang til å fastsette særskilte rentesatser for kollektiv uføreforsikring og at maksimal beregningsrente bør fremgå av forskrift 30. juni 2006 nr. 869 til forsikringsvirksomhetsloven.

Aktuarforeningen er enig med Banklovkommisjonen i at når en økning i uføregrad slår ut i risikoresultatet, pensjonsmidler tilføres kontrakten fra risikofellesskapet, så må også en nedgang i uføregraden føre til at frigjort premiereserve tilføres risikofellesskapet. Dette gir symmetri i løsningen.

Opptjening av ny uførepensjon

Kap 12 i utredningen omhandler avsetninger og premieberegning. I hovedsak med utgangspunkt i en uførepensjon som en ren risikoforsikring. Det gis imidlertid en kort omtale av en ordning med opptjening av rett til uførepensjon etter tjenestetid, som i lovutkastet § 9-12. Ved opptjening av pensjon "... må pensjonsinnretningen beregne et tillegg til årlig premie til dekning av medlemmenes årlige lineære opptjening av rett til uførepensjon".

Aktuarforeningen antar i så måte at det er det lineære opptjeningsprinsippet som skal legges til grunn i lovutkastets § 9-12 tredje ledd. I dagens foretakspensjon gjelder lineær opptjening av uførepensjon fra opptaksalder til opptjeningsalder. Dette er et tidsrom som kan være lengre enn 40 år. Det må klargjøres i lovutkastet om uførepensjonen kun skal opptjenes over 40 år, uavhengig av tid fra opptaksalder til opptjeningsalder. I Ot prp nr 47 (1998-99), s. 79, tydeliggjør departementet at det er en forskjell mellom minstekravet til opptjeningstid for rett til fulle ytelser og periodiseringen av pensjonsopptjeningen:

"Periodiseringen av pensjonsopptjeningen og premiebetalingen skjer helt frem til pensjonsalder, uavhengig av hvilket tjenestetidskrav som stilles for rett til fulle pensjonsytelser. Tjenestetidskravet sier i utgangspunktet ingenting om når pensjonen er fullt opptjent, kun om man har rett til full eller avkortet pensjon ved nådd pensjonsalder."

Aktuarforeningen oppfatter at minstekravet til opptjeningstid for rett til fulle pensjonsytelser er økt fra 30 til 40 år, som et uttrykk for alleårsopptjening av pensjon, men at periodiseringen av pensjonsopptjeningen er uendret.

Aktuarforeningen kan ikke se at utredningen medfører andre endringer enn i minstekravet til opptjeningstid, men ber om en klargjøring / bekreftelse på dette punktet. Det bes også om en klargjøring hva gjelder den uførepensjon som skal komme til utbetaling; stilles det krav om 40 års opptjeningstid for full ytelse eller skal denne ytelsen være av samme størrelse som om det ikke var fripoliseopptjening – uavhengig av tjenestetid?

Aktuarforeningen mener det bør være samme krav til tjenestetid uavhengig av om ytelsen er med eller uten opptjening av fripoliserett. Opptjening av pensjon basert på ytelse ved uførhet bør følge samme lineære opptjenings metodikk som i foretakspensjon.

Tilpasning av eksisterende uførepensjon til ny uførepensjon med videre opptjening

Dersom foretaket ikke har fastsatt ny pensjonsplan for uførepensjon innen den frist som vil bli fastsatt gjennom forskrift, så skal pensjonsinnretningen utstede fripoliser. Dette er en klar og tydelig bestemmelse.

Det legges til grunn at ny pensjonsplan bare gis virkning i forhold til medlemmer som har fått nedsatt inntektsevnen etter dette tidspunkt. Sykmeldingstidspunktet er det man normalt har benyttet som uføretidspunktet. I rundskriv fra NAV, § 12-10 Uføretidspunktet, finner man blant annet:

"Uføretidspunktet faller sammen med sykmeldingstidspunktet dersom medlemmet var i arbeid frem til den dagen vedkommende ble sykmeldt på grunn av den medisinske lidelsen som medførte varig nedsatt inntektsevne/arbeidsevne"

Sykmeldingstidspunktet benyttes også av forsikringsselskapene for å angi tidspunktet for da inntektsevnen ble nedsatt.

Vi oppfatter Banklovkommisjonen dit at uføretidspunktet faller sammen med sykmeldingspunktet, jf kap 13.4 i utredningen; " .. Medlemmer som blir uføre i denne perioden, vil ha rett til ny uføretrygd og dessuten uførepensjon etter tidligere pensjonsplan..."

Det er viktig å ha tydelighet i hva som er uføretidspunktet ved omlegging av pensjonsplanen for å kunne avgjøre om uførepensjons skal utbetales fra tidligere eller ny pensjonsplan. Uføretidspunktet vil kunne ligge langt tilbake i tid, hvis man mottar arbeidsavklaringspenger.

Aktuarforeningen legger til grunn av sykemeldingstidspunktet skal som hovedregel anses som tidspunktet for nedsatt inntektsevne. Det bes imidlertid om en bekreftelse på at dette er riktig forståelse.

Ved å legge syketidspunktet til grunn, blir skjæringspunktet for når tidligere og ny pensjonsplan blir gjeldende ulikt i trygden og tjenestepensjonen. Trygdens skjæringspunkt vil være tidspunkt for når uførebehandlingen skjer. Som Banklovkommisjonen omtaler på s 113 i utredningen, vil dette naturlig nok innebære at enkelte medlemmer som blir syke før innføring av ny pensjonsplan, men der uførebehandlingen skjer etter 1.1.2015, kunne få et samlet kompensasjonsnivå som kan bli høyt. Vi er enig med Banklovkommisjonen i at det er vanskelig å unngå en slik effekt i en overgangsperiode, men mener at dette ikke bør kompliseres ytterligere ved at medlemmet på et senere tidspunkt, ved ytterligere nedsatt inntektsevne, skal kunne kreve et tillegg etter nye regler.

Bestemmelsen om at medlemmer som mottar uførepensjon fra tidligere pensjonsplan og som får inntektsevnen ytterligere nedsatt etter innføring av ny lov skal kunne kreve et tillegg etter nye regler virker svært kompliserende, både administrativt, forsikringsteknisk og i forhold til informasjon til medlem.

Aktuarforeningen er av den oppfatning at det bør være pensjonsplan på tidspunktet for opprinnelig nedsatt inntektsevne som gjelder uansett.

Inntektsfradrag og utbetaling av uførepensjon

Når uførepensjon utbetales fra tjenestepensjon, skal det i henhold til lovutkastets § 9-10, foretas inntektsfradrag i uførepensjon til medlem som har pensjonsgivende arbeidsinntekt.

Hvis pensjonsordningen i tillegg, og i henhold til lovutkastets § 9-13, inneholder opptjent pensjon etter den tidligere pensjonsplan, skal det ved senere uførhet, utbetales en uførepensjon som er den høyeste av ny og tidligere pensjonsplan. Dette innebærer en ulik beregningsregel for fradrag av tidligere opptjent pensjonsrettigheter enn det som er angitt for fripoliser, pensjonsbevis og oppsatte rettigheter som baserer seg på øvre grense for uførepensjon angitt i lovutkastets § 9-8.

Legger man til grunn at inntektsfradraget i lovutkastet § 9-10 skal gjelde, uavhengig av om det skal utbetales fra ny eller tidligere pensjonsplan, vil opptjent pensjon fra tidligere pensjonsplan bli håndtert forskjellig fra tilsvarende opptjent pensjon, der denne er utstedt som fripolise.

Utbetalt uførepensjon vil være ulik om opptjent pensjon i foretaksordningen fortsatt ligger inne i ny pensjonsordning eller om den opptjente pensjonen ble utstedt som fripolise ved overgang til ny pensjonsplan. Effekten av den ulike behandlingen vil være at det vil lønne seg for personen å ha en fripolise fremfor en opptjent pensjon i foretakets pensjonsordning.

Etter Aktuarforeningens oppfatning bør det ikke være noen forskjell i behandlingen av opptjent pensjon, avhengig av om denne ligger i foretakets pensjonsordning eller den er utstedt som en fripolise.

Inntektsfradrag som berører pensjon som allerede er utbetalt

For offentlige pensjoner skal for mye utbetalt uførepensjon kunne avregnes i framtidig uførepensjon og alderspensjon fra ordningen. Det foreslås også at kravet om tilbakebetaling av for mye utbetalt uførepensjon er tvangsgrunnlag for utlegg. Dette er foreslått regulert i lov om Statens pensjonskasse § 30 tredje ledd.

Også for privat tjenstepensjon vil det kreves et regelverk som regulerer tilfeller av for mye utbetalt uførepensjon som følge av avvik mellom rapportert inntekt og faktisk inntekt.

Aktuarforeningen mener at en tilsvarende bestemmelse bør vurderes for private pensjoner.

Informasjon om inntekt

Etter at et år er gått siden utbetaling av uførepensjon vil det da være nødvendig med opplysninger om inntekt for å kunne kontrollere om pensjonen er riktig beregnet. I denne sammenheng vil det være hensiktsmessig om pensjonsordningene får tilgang til inntektsopplysninger fra skatteetaten. Det må derfor gis unntak fra taushetsplikten for privat tjenstepensjon tilsvarende det som er foreslått for pensjonsinnretninger som har offentlig tjenstepensjon, ref. forslag om nytt nr. 8 i lov om ligningsforvaltning § 3-13.

Aktuarforeningen mener at en tilsvarende bestemmelse bør vurderes for private pensjoner.

Arbeidsavklaringspenger

Praksisen med avkortning av uførepensjonen ved samtidig utbetaling av arbeidsavklaringspenger videreføres. Samlet kompensasjon fra arbeidsavklaringspenger og uførepensjon fra tjenstepensjonsordning skal ikke overstige 70 %. Overskytende beløp skal i henhold til forskrift til foretakspensjonsloven utbetales til foretakets premiefond.

Aktuarforeningen kan ikke se at en tilsvarende bestemmelse er tatt inn i lovutkastet og ber om en tydeliggjøring av dette.

I forskrift til foretakspensjonsloven finner vi:

§ 5-1. Definisjoner

I dette kapitlet betyr:

Uførepensjon: Uførepensjon etter foretakspensjonsloven kapittel 6.

Arbeidsavklaringspenger: Ytelse som nevnt i folketrygdloven § 11-13 og beregnet etter reglene i folketrygdloven § 11-15 - § 11-26.

Beregnete arbeidsavklaringspenger: 66 prosent av lønn opp til 6 G.

Beregnet ytelse: Summen av beregnede arbeidsavklaringspenger og uførepensjon.

Lønn: Lønn etter foretakspensjonsloven § 5-4.

§ 5-2. Fradrag i uførepensjon ved utbetaling av arbeidsavklaringspenger

Det skal gjøres fradrag i uførepensjon ved utbetaling av arbeidsavklaringspenger i de tilfeller der beregnet ytelse, jf. § 5-1, utgjør mer enn 70 pst. av lønn. Fradraget gjøres ved utbetaling og tilføres premiefondet, jf. foretakspensjonsloven § 10-2 første ledd bokstav d.

§ 5-3. Beregning av fradrag

Fradraget etter § 5-2 skal utgjøre differansen mellom beregnet ytelse og 70 prosent av lønn. Ved delvis uførhet skal det foretas en forholdsmessig reduksjon av den utbetaling som beregningene etter første punktum vil gi.

I gjeldende forskrift anvendes beregnede arbeidsavklaringspenger.

Gitt Aktuarforeningens tidligere omtale av nettoppensjon versus bruttoppensjon, er vår oppfatning at man bør videreføre bruken av beregnede arbeidsavklaringspenger. Det bør videre presiseres at fradraget i de tilfeller der beregnet ytelse utgjør mer enn 70 prosent av lønn, skal utbetales til premiefond. Lovutkastets § 9-10 bør således endres.

Bruk av uføregrad

I perioden medlemmet får utbetalt midlertidig uførepensjon vil det ikke være inntektsfradrag i utbetalt pensjon for inntekt som ufør. Her vil uføregrad endres i henhold til den metodikk som benyttes under reglene for arbeidsavklaringspenger (referanse til NAV):

"Dersom du utfører inntektsgivende arbeid, skal arbeidsavklaringspenger som utgangspunkt reduseres etter hvor mange timer du har vært i lønnet arbeid. Dette er fordi arbeidsavklaringspengene er en erstatning for den arbeidsevnen du har tapt.

Reduksjonen beregnes ut fra forholdet mellom en arbeidstid på 37,5 timer pr uke og det antall timer du er i lønnet arbeid. Utbetalingen vil bli redusert fra første time du har arbeidet"

Ved utbetaling av uførepensjon er hovedregelen at uføregrad fastsatt av NAV benyttes. Inntekt som uføre har, gir avkortning av uførepensjon.

For premiefritak/innskuddsfritak skal det ikke foretas inntektsfradrag for inntekt som ufør. Her skal man i stede benytte en uføregrad som fastsettes ut i fra faktisk uføregrad (= faktisk inntekt/inntekt før uførhet).

Det finnes således tre ulike metoder for å behandle endring i inntektsevne avhengig av om det 1) utbetales midlertidig uførepensjon, 2) utbetales varig uførepensjon eller 3) om pensjon er sikret gjennom premie- eller innskuddsfritak. Endring 1) og 3) gir effekt på risikoresultatet, mens endring 2) gir effekt på kundens premiefond. Det ville vært naturlig at metode 2) også hadde gitt effekt på risikoresultatet, fordi inntektsendring reelt sett er en endring av uføregrad. Vi antar at offentlig sektor vil behandle de tre metodene likt.

Aktuarforeningen ser det som svært utfordrende å skulle operere med tre ulike metoder for fastsettelse av uføregrad. Kompleksiteten i pensjonsordningen øker betydelig med et slikt opplegg.

Forholdet mellom foretakspensjon og tjenestepensjon

Ved utarbeidelsen av lovutkastet til ny tjenestepensjon (NOU 2013:12) hadde Banklovkommisjonen lagt til grunn at foretakspensjon i løpet av kort tid skulle avvikles/saneres. Utkast til overgangsregelverket fra foretakspensjon til tjenestepensjon ble senere endret i proposisjonen og det synes derfor ikke urimelig å legge til grunn at foretakspensjon vil bestå i parallell med tjenestepensjon en stund fremover.

Alle ytelsespensjonsavtaler som i dag er regulert gjennom foretakspensjonsloven, vil etter innføring av ny uførepensjon være en avtale der lovhjemmel vil være avhengig av dekning. Ytelsesbasert alderspensjonen og etterlattepensjon vil fortsatt være regulert gjennom foretakspensjonsloven, mens uførepensjonen blir regulert gjennom tjenestepensjonsloven.

Aktuarforeningen mener lovreguleringen i de ulike tjenestepensjonslovene bør harmoniseres.

Noen punkter vi mener det er naturlig å se nærmere på:

	Foretakspensjon	Tjenestepensjon	Problemsstillinger
Regulering	Avkastning tilføres pensjonistenes overskuddsfond Alle pensjoner skal gis samme prosentvise årlige tillegg. Midler som ikke benyttes til regulering tilføres premiefond. Fondet tømmes årlig.	Det er ikke foreslått noen maksbegrensning samt at øvrig behandling av fondet er foreslått regulert i avtale. Reguleringsfond og pensjonsreguleringsfond tilknyttet alderspensjon i tjenestepensjonsloven har regulert mulig maksbegrensning samt videre behandling i forbindelse med opphør/utmelding	Reguleringsfond kan bli en viss størrelse. Det bør være mulighet for å sette en øvre grense. Det bør også reguleres hvordan fondet skal behandles ved opphør/utmelding samt hvordan fondet skal behandles dersom det ikke er flere uføre medlemmer i avtalen (som følge av friskmelding/død/nådd opptjeningsalder)
Avkastning på midler tilhørende aktive medlemmer	Tilføres premiefond	Ikke omhandlet?	Hvordan skal avkastning på aktive medlemmers premiereserve tilhørende opptjent pensjonsrett fra foretakspensjonsordningen, samt eventuelt ny opptjening med rett til fripolise behandles
Rett til fripolise/pensjonsbevis	1 år	Alderspensjon: 1 år Uførepensjon: 3 år	Kommunikasjonsutfordring, hva med tidligere opptjent pensjon? Uheldig at utmelding medfører

		Medlemmer som i dag har en foretakspensjon vil få både fripolise og pensjonsbevis	utstedelse av både fripolise og pensjonsbevis for medlemmer som har alderspensjon fra foretakspensjon
Arbeidsavkl.penger	Behandling omtalt i egen forskrift til foretakspensjonsloven	Ikke regulert hvor overskytende midler skal føres.	Håndtering av overskytende pensjonsmidler. Dagens prinsipp om beregnede arbeidsavklaringspenger bør videreføres
Opptjening av pensjon	Lineær opptjening fra ansatt dato	Lineær opptjening? Opptjening i forhold til 40-deler? Hva med tjenestetid lengre enn 40 år?	Vi antar at forsikret ytelse ikke skal avkortes i forhold til tjenestetid og at det gjelder uavhengig av om produktet er med eller uten opptjent rett til pensjon. Hvordan skal pensjonsbevisrettigheter tjenes opp, når det er fastsatt at dekningen skal ha opptjent rett til pensjon ved utmelding? Dette må tydeliggjøres.
Opphør	Tilleggsavsetninger fordeles til fripolisen	Skal opptjent uførepensjon få tildelt tilleggsavsetninger ved utstedelse av pensjonsbevis?	Pensjonsbevis med beregningsrente høyere enn null bør få med seg andel av tilleggsavsetningene.
Fortsettelsesforsikring	Det vises til Forsikringsavtalelovens § 19-7	Ikke regulert i tjenestepensjonsloven for ettårig risikodekninger.	Tilbud om fortsettelsesforsikring
Premiefond	Skal premiefond i tjenestepensjonsloven kunne anvendes til dekning av f.eks. premie til alderspensjon i foretakspensjonsloven?	Skal premiefond i foretakspensjonsloven kunne anvendes til dekning av f.eks. premie til uførepensjon i tjenestepensjonsloven?	Bruksområdet for premiefondet
Medlem som slutter	Mottar fripolise for alders- og etterlattepensjon	Mottar pensjonsbevis for uførepensjon	Overskuddsmodellen er forskjellig for fripoliser og pensjonsbevis.

Uførepensjon i tillegg til uføretrygd

Lovutkastets § 9-8 fjerde ledd om at man skal dekke manglende rett til uføretrygd fra folketrygden, er endret fra dagens bestemmelse i foretakspensjonsloven. I foretakspensjonsloven er dette noe man kan avtale, men ikke et krav om at differansen skal dekkes.

Ved å endre bestemmelsen for ny uførepensjon innfører man i praksis en bruttopensjon. I offentlig pensjonsordninger er dette en del av uførepensjonen som kan premiefastsettes, dekkes gjennom en særskilt engangspremie når forsikringstilfellet inntreffer. Se tidligere kommentarer vedrørende premieberegning og netto-/bruttopensjon.

Aktuarforeningen mener at en endring av dagens bestemmelse fører til at ny uførepensjon blir en bruttopensjon, noe som ikke kan være hensikten. Se tidligere kommentarer om netto- og bruttopensjon, og hva som kan premiefastsettes.

Ingen avkortning for tjenestetid

I dag avkortes ytelsen som kan forsikres med tjenestetid. Det innebærer at f.eks. en 52 åring vil bli dekket av halvparten av full ytelse etter gjeldende regelverk i foretakspensjonsloven og krav til 30 års tjenestetid. I utkastet til ny uførepensjon skal det ikke avkortes for tjenestetid. Konsekvensene av de nye reglene knyttet til avkortning kan gi store utslag på den årlige

premien for uførepensjon. Over tid når graden av ettårige risikoprodukter øker og mobiliteten blant ansatte med høyere alder øker så kan dette bli en mobilitetshemmende faktor som følge av at det blir dyrere å ansette eldre arbeidstakere. Aktuarforeningen kan ikke se at denne typen vurderinger er gjort i utredningen.

Aktuarforeningen har i vedlegg synliggjort noen effekter av å se bort fra tjenestetid.

Regulering av uførepensjon under utbetaling

I lovutkastets § 9-11 er det fastsatt at pensjonen skal reguleres i henhold til avkastning. Det bør presiseres at det er avkastning utover beregningsrenten og etter eventuell avsetning til tilleggsavsetning som benyttes til pensjonsregulering. Det kan også oppstå et overskudd på risikoresultatet, og dersom det er valgt en produktvariant med overskuddsdeling av risikoresultat antar vi at andel av risikoresultat også skal tilføres reguleringsfondet. Den årlige maksimale pensjonsregulering er begrenset til en prosentvis regulering i samsvar med endringen i grunnbeløpet i folketrygden. Eventuelt overskytende midler skal overføres til reguleringsfondet og anvendes til fremtidig pensjonsregulering.

For alderspensjon benyttes et pensjonsreguleringsfond og for uførepensjon skal det benyttes et reguleringsfond. Det fremkommer ikke av lovutkastet om dette skal være to separate fond eller kan man benytte et felles fond for regulering av alle dekningene tilsvarende pensjonistenes overskuddsfond i foretakspensjonsloven? Det synes lite hensiktsmessig å skulle ha to fond til reguleringsformål all den tid både alderspensjon og uførepensjon er uten investeringsvalg.

Regulering av utbetalende innskuddsfritak er i tjenstepensjonsloven ikke direkte omtalt. Det burde være naturlig at også utbetalende innskuddsfritak i henhold til § 2-1 (2) bør kunne reguleres etter tilsvarende metodikk som utbetalende uførepensjon.

Etter Aktuarforeningens syn bør det være mulig å kunne etablere ett pensjonsreguleringsfond for alle pensjoner under utbetaling, slik man har løst det for foretakspensjon i dag.

Hvordan midlene i henholdsvis regulerings- og pensjonsreguleringsfond skal behandles i forbindelse med opphør av ordningen synes uklart og bør tas inn i loven, slik dette er gjort i foretakspensjonsloven, se § 15-3.

Vi oppfatter at uførepensjoner under utbetaling fra pensjonsplan etter foretakspensjon og som i dag reguleres ut i fra pensjonistenes overskuddsfond, skal reguleres med avkastning utover grunnlagsrenten og eventuelt med midler fra det nye reguleringsfondet. En forskjell mellom pensjonistenes overskuddsfond i foretakspensjon og reguleringsfondet i tjenstepensjon, er at midler i pensjonistenes overskuddsfond som ikke blir benyttet til årets pensjonsregulering tilfaller premiefondet, mens overskytende midler i reguleringsfondet blir værende i fondet til fremtidig pensjonsregulering. Med bruk av lave beregningsrenter og høy avkastning på midlene kan reguleringsfondet bli uforholdsmessig stort.

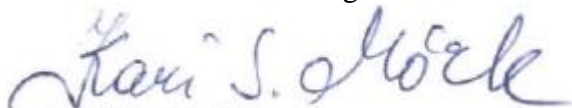
Aktuarforeningen mener det bør innføres et tak på hvor stort et reguleringsfond kan bli.

Premiefritak

Ved endring og fastsettelse av uføregrad som skal benyttes i forhold til utbetaling av premiefritak og innskuddsfritak skal det fastsettes en «faktisk uføregrad» som kan avvike fra fastsatt uføregrad. Den faktiske uføregraden skal slik vi forstår det baseres på faktisk inntekt som ufør målt opp mot tidligere inntekt før uførhet.

Aktuarforeningen vil påpeke at det er en annen metode som er valgt for håndtering av premiefritak og innskuddsfritak, enn det som benyttes for behandling av uførepensjonen. Prinsipielt burde det ikke være noen forskjell i behandlingen av premie-/innskuddsfritak og uførepensjonen ved endring av arbeidsevne.

Med vennlig hilsen
Den Norske Aktuarforening

Kari Mørk
Formann

Den Norske Aktuarforening (DNA) er en frittstående, uavhengig profesjonsforening som er åpen for alle som har aktuarutdannelse eller tilsvarende kvalifikasjoner. Foreningens formål er å fremme utøvelsen av aktuarfaget og medlemmenes felles interesser. De aller fleste aktuarer som arbeider med forsikringsfaglige spørsmål, er medlemmer av foreningen.

Eksempel på hvordan endring i tjenstepensjonsordningen påvirker årlig premie

Aktuarforeningen har, basert på eksempel i tabell 9.4 i NOU, sett på konsekvenser for premieberegningen, gitt ulike forutsetninger. I eksempel i tabell 9.4 er personen født i 1960 og 53 år gammel i 2013. Gjeldende pensjonsplan er lik 70 % av pensjonsgrunnlaget fratrukket beregnet folketrygd. Ny pensjonsplan er lik 10 % av pensjonsgrunnlaget opp til 12 G, pluss 66 % av pensjonsgrunnlaget mellom 6 og 12 G. Endringene i pensjonsplanen vil medføre betydelig endring av uførepensjon fra tjenstepensjonsordningene. Premien vil endres tilsvarende.

Tabell A) basert på eksempel i tabell 9.4 i utredningen

I tabell A) under har vi gjengitt størrelsene fra eksempel i tabell 9.4 i NOU. Uførepensjon beregnet etter gjeldende og nye regler. Vi ser av sammenligningen at nye beregnet uførepensjon først vil overstige uførepensjon beregnet etter gjeldende regler ved inntekt over kr 800.000.

Tabellene i NOU har en nedre inntekt på kr 300.000. I tabellen har vi også lagt inn en inntekt på kr 215.000 (2,5 G). Ved så lav inntekt blir uførepensjonen etter gamle regler lavere. Dette skyldes at fradragssleddet (beregnet folketrygd) er relativt høyt for lave inntekter. Vi anser dette som verdifull informasjon.

Tabell A) Eksempel basert på tabell 9.4 i NOU

Pensjonsgrunnlag		Tjenstepensjon		
kroner	ant. G	Gjeldende regler	Nye regler	Endring i prosent
215 000	2,5	19 233	21 500	12 %
300 000	3,5	54 715	30 000	-45 %
400 000	4,7	82 233	40 000	-51 %
511 470	6	112 843	51 147	-55 %
605 240	7,1	165 069	122 412	-26 %
700 000	8,2	217 989	194 430	-11 %
800 000	9,4	273 851	270 430	-1 %
900 000	10,6	329 713	346 430	5 %
1 022 940	12	398 371	439 864	10 %

Tabell B) Eksempel basert på i tabell 9.4 i NOU med avkortning etter tjenestetid på uførepensjon beregnet etter gjeldende regler

I eksempel tabell 9.4 er det forutsatt at gjeldende pensjonsytelse er beregnet uten avkortning av tjenestetid. I de avtaler som er opprettet etter innføring av obligatorisk tjenstepensjon vil pensjonsytelsen i de fleste tilfeller avkortes basert på etableringsdato for pensjonsordningen. Hvis vi forutsetter at bedriften har tegnet en uførepensjon uten fripoliserett for 5 år siden vil medlemmet her typisk få avkortet sin gjeldende pensjonsytelse. I eksempelet hvor medlemmet er 53 år gammel og har 14 år igjen til opptjeningsalder 67 år, vil tjenestetiden bli 19 år. Kravet til tjenestetid etter gjeldende regelverk er 30 år.

Tabell B) viser endringene i beregnet uførepensjon når gjeldende pensjonsytelse avkortes med tjenestetid. Vi ser da at ny pensjonsytelse blir høyere allerede ved inntekter på omlag 550.000 kroner i dette eksempel.

Tabell B) Eksempel basert på tabell 9.4 i NOU. Uførepensjon etter gjeldende regelverk er avkortet på grunn av manglende tjenestetid

Pensjonsgrunnlag		Tjenestepensjon		
kroner	ant. G	Gjeldende regler	Nye regler	Endring i prosent
215 000	2,5	12 181	21 500	77 %
300 000	3,5	34 653	30 000	-13 %
400 000	4,7	52 081	40 000	-23 %
511 470	6	71 467	51 147	-28 %
605 240	7,1	104 544	122 412	17 %
700 000	8,2	138 060	194 430	41 %
800 000	9,4	173 439	270 430	56 %
900 000	10,6	208 818	346 430	66 %
1 022 940	12	252 302	439 864	74 %

Tabell C) Eksempel basert på i tabell 9.4 i NOU med avkortning av uførepensjon beregnet etter nye regler. Avkortning lik tidligere opptjent pensjon etter gjeldende regler.

Det andre som vil kunne ha direkte påvirkning på pensjonsytelsen er mulighet for å gjøre fradrag for tidligere opptjening. Denne fradragmuligheten vil i størst grad gjelde for pensjonsordninger som har eller har hatt uførepensjon med opptjening av pensjon. Hvis vi forutsetter at bedriften har hatt en uførepensjon med opptjening av pensjon vil medlemmet her typisk ha en opptjening på totalt 30 år. Legger vi til grunn at 53 åringen vil ha en tjenestetid på 30 år, vil medlemmet ha opptjent en pensjon med opptjeningsbrøk $16/30$ ($=16/30 * 30/30$).

I tabell C) ser vi hvordan ny pensjonsytelse blir påvirket hvis vi forutsetter at det gjøres fradrag for opptjent pensjon etter gjeldende pensjonsplan ved beregning av ny uførepensjon.

Tabell C) Eksempel basert på tabell 9.4 i NOU. Ny uførepensjon med fradrag for opptjent pensjon etter gammelt regelverk.

Pensjonsgrunnlag		Tjenestepensjon		
kroner	ant. G	Gjeldende regler	Nye regler	Endring i prosent
215 000	2,5	19 233	11 242	-42 %
300 000	3,5	54 715	819	-99 %
400 000	4,7	82 233	-	-100 %
511 470	6	112 843	-	-100 %
605 240	7,1	165 069	34 375	-79 %
700 000	8,2	217 989	78 169	-64 %
800 000	9,4	273 851	124 376	-55 %
900 000	10,6	329 713	170 583	-48 %
1 022 940	12	398 371	227 400	-43 %

Tabell D) Eksempel som viser usikkerheten knyttet til fradrag for opptjent pensjon, fripoliser og oppsatte rettigheter.

Tabell B) og tabell C) viser hvilke utslag endringen fra gjeldene til ny pensjonsplan kan gi ved fastsettelse av uførepensjonen. Dette er endringer som vil være kjent og som får direkte betydning i premieberegningen. I lovutkastet er det også lagt opp til at forventede fradrag for utbetaling av pensjon fra fripoliser fra tidligere arbeidsforhold, samt oppsatte rettigheter fra offentlige pensjoner, kan vurderes i premieberegningen. Vi har ikke gjort vurderinger knyttet til hvordan dette faktisk kan påvirke premien, men ved å sammenstille resultatene av tjenstepensjon beregnet etter nye regler i tabell A) og tabell C) ser vi ytterpunktene.

Tabell D) viser beregnet pensjonsytelse uten fradrag tabell A) og med fradrag tabell C).

Tabell D) Eksempel basert på tabell 9.4 i NOU. Ny uførepensjon beregnet med og uten fradrag for opptjent pensjon.

Pensjonsgrunnlag		Tjenstepensjon beregnet etter nye regler	
kroner	ant. G	Uten fradrag A)	Med fradrag C)
215 000	2,5	21 500	11 242
300 000	3,5	30 000	819
400 000	4,7	40 000	-
511 470	6	51 147	-
605 240	7,1	122 412	34 375
700 000	8,2	194 430	78 169
800 000	9,4	270 430	124 376
900 000	10,6	346 430	170 583
1 022 940	12	439 864	227 400